20/09/2020

“Όταν η ποίηση ενός Αγίου και ενός χαρισματικού μοναχού γίνεται τραγούδι”

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Ο αυτοδίδακτος μουσικός και καταξιωμένος καλλιτέχνης Χρήστος Τσιαμούλης μιλά για την πρόσφατη δουλειά του, με τίτλο «Ωδή Μωυσέως» και τη μελοποίηση κειμένων του Αγιορείτη πατέρα, αλλά και του Αγίου Ιωσήφ του Ησυχαστή.

Συναντήσαμε τον Χρίστο Τσιαμούλη, καταξιωμένο καλλιτέχνη, αλλά απροσδόκητα για το συνηθισμένο κοινωνικό μας φαίνεσθαι, απλό και εγκάρδιο άνθρωπο. Δέχτηκε ευχαρίστως να μας παραχωρήσει συνέντευξη για τους αναγνώστες της Ο.Α. Παρακολουθώντας την πορεία του βλέπει κανείς την ώριμη εξέλιξη ενός ιδιαίτερου μουσικού, ενός δημιουργού που ήταν από τους πρώτους που έβαλαν τα θεμέλια της επαναφοράς στο μουσικό στερέωμα της παραδοσιακής μουσικής και των παραδοσιακών οργάνων. Αυτοδίδακτος, ο Χρίστος Τσιαμούλης καθώς στην εποχή που ξεκίνησε δεν υπήρχαν δάσκαλοι παραδοσιακών οργάνων ανακαλύπτει και παίζει την μουσική του παρελθόντος και μας μιλά για την χαρούμενη καρποφορία της δημιουργίας:

Να επιστρέψουμε στο παρελθόν, πριν κάποιες δεκαετίες και να δούμε πως ξεκίνησε αυτή η ιστορία αγάπης με την παραδοσιακή μουσική.

Εγώ ήμουν παιδί που γεννήθηκα κι έμενα στο Περιστέρι της Αθήνας. Μεγάλωσα με ξένη μουσική γιατί αυτήν άκουγε η γενιά μου. Κάποια στιγμή στα γενέθλια μου, μου έκαναν δώρο σε βινύλιο την ρεμπέτικη ιστορία του Χατζιδουλή. Ήταν 6 δίσκοι και άκουσα για πρώτη φορά κυρίως τα Σμυρναίικα και έπαθα ένα πολιτισμικό σοκ γιατί ήταν μια μουσική που την είχα μέσα μου. Άρχισα να ψάχνω αυτή τη μουσική που δεν ήταν ευρέως διαδεδομένη. Έψαχνα να βρω τις παλαιές ηχογραφήσεις και ανακάλυψα και τα όργανα που περιείχαν μέσα, όργανα που δεν υπήρχαν τόσο στο περιβάλλον μου και στην Ελλάδα γενικότερα.

Πιο πολύ ξέραμε το δημοτικό τραγούδι, το οποίο περιείχε τα κλαρίνα. Λιγότερο το νησιώτικο, επειδή κάποιοι καλλιτέχνες είχαν δισκογραφήσει με νησιώτικα τραγούδια. Κάποιοι καλλιτέχνες όπως ο Ξυλούρης έγιναν πανελλήνιες φωνές και αγαπήθηκαν. Τότε ήρθαν και τα κρητικά πάλι στην επιφάνεια. Να θυμηθούμε και συνθέτες όπως ο Γιάννης ο Μαρκόπουλος όπου στις συνθέσεις του μέσα υπήρχε αυτό το άρωμα της παράδοσης. Έτσι λίγο λίγο ο καθένας ανακάλυπτε ένα κομμάτι της παράδοσης.

Πότε αποφασίσατε να πάρετε ενεργά μέρος σε αυτή την σιωπηλή συμφωνία μεταξύ καλλιτεχνών για την διάδοση της παραδοσιακής μουσικής σε μια εποχή που θα μπορούσατε να χαρακτηριστείτε παλιομοδίτης;

Εμείς συμμετείχαμε από το 1985 σε αυτό, με τις Δυνάμεις του Αιγαίου. Ένα συγκρότημα από 4-5 άτομα όπου γράφαμε δικά μας τραγούδια αλλά και παίζαμε και τραγούδια της ελληνικής παράδοσης από όλες τις περιοχές. Όλο αυτό κράτησε μέχρι το 1991 δηλαδή 6 χρόνια και είχαμε 4 δίσκους που βγάλαμε και πήγαν καλά, ιδιαίτερα ο πρώτος. Από εκεί και έπειτα άρχισα και εγώ να μελετάω ως μουσικός παραπάνω, αφού πλέον είχα τη δυνατότητα. Κυρίως το ούτι ήταν το αγαπημένο μου όργανο, αυτό που αγάπησα πολύ και έπαιξα στις συναυλίες και στους δίσκους αλλά από εκεί και έπειτα μελετούσα το λαούτο, τον ταμπουρά, τις λίρες και από τα πνευστά τη φλογέρα.

Συναντήσατε δυσκολίες στην εύρεση δασκάλων παραδοσιακών οργάνων για να μαθητεύσετε εκείνο τον καιρό;

Ήμουν αυτοδίδακτος κιθαρίστας και άρχισα να μελετάω αυτά τα όργανα μόνος μου. Αυτοδίδακτος και σε αυτά. Δάσκαλοι τότε δεν υπήρχαν πολλοί. Ενώ τώρα είναι αρκετοί και ο καθένας κάνει τη προσπάθεια του σε ένα διαφορετικό χώρο. Αυτό συμβαίνει γιατί βοήθησαν και τα μουσικά γυμνάσια που πλησίασαν τα παιδιά στην παράδοση και την αγάπησαν. Το βλέπουμε αυτό τώρα γιατί κάθε μουσικός

από αυτούς έχει προκόψει, έχει γίνει ένας εκτελεστής καλός του οργάνου και επίσης βλέπουμε πολλά συγκροτήματα που παίζουνε τέτοια μουσική, κυρίως στο διαδίκτυο βέβαια.

«Μεγάλωσα με ξένη μουσική, γιατί αυτήν άκουγε η γενιά μου. Όταν άκουσα πρώτη φορά κυρίως τα σμυρνέικα, έπαθα πολιτισμικό σοκ! Ήταν μια μουσική που την είχα μέσα μου. Άρχισα να την ψάχνω, καθώς δεν ήταν ευρέως διαδεδομένη»

Ακολούθησαν κι άλλοι μουσικοί τον ίδιο καιρό ή και αργότερα το παραδοσιακό μοτίβο;

Εκεί γύρω στο 85 έγινε η αρχή. Να θυμηθούμε τον Ντέιλ τον Ρος που έκανε και αυτός στην Κρήτη ομάδες ανθρώπων που αγαπούσαν αυτά τα όργανα, συνθέτες όπως ο Νίκος ο Ξυδάκης που έβαλε κανονάκι στις συνθέσεις του, ακόμα και τον Διονύση Σαββόπουλο που πολλές φορές έκανε αναφορές στην παράδοση και είχε χρησιμοποιήσει τον Καλύβα ένα εξαιρετικό μουσικό που έπαιζε ούτι και κλαρίνο. Τέτοιες προσπάθειες γίνονταν από όλους.

«Ακολουθούμε την παράδοση, αλλά πρέπει να προσθέτουμε και τη δική μας εμπειρία και προσωπικότητα, για να πλουτίζει και να ανανεώνεται»

Υπάρχει η γοητεία της μουσικής την οποία νιώθουν οι άνθρωποι, είτε είναι κάποιος μουσικός και πράττει, είτε είναι ακροατής και λαμβάνει. Για να δημιουργηθεί όμως αυτή όλη η καλλιτεχνική έκφραση σίγουρα απαιτείται κόπος. Πως τον προσδιορίζουμε;

Ο μουσικός προσπαθώντας να μάθει και να μπει μέσα σε αυτόν τον αγαπημένο χώρο περνάει και δύσκολες στιγμές και ευτυχισμένες στιγμές, όπως όταν προκόβει με την τέχνη του είτε μαθαίνοντας το όργανο είτε ανακαλύπτοντας την ίδια τη μουσική. Ωστόσο ο μουσικός πρέπει να βιοποριστεί, να παίζει σε συναυλίες ή να κάνει μαθήματα. Αυτό δίνει χαρά αλλά συνυπάρχουν τα προβλήματα της καθημερινότητας.

Από την άλλη, η χαρά ήταν τόση πολλή, ειδικά όταν έγραφα μουσική γιατί και η δημιουργία της μουσικής νομίζω είναι από της ανώτερες στιγμές που μπορεί να ζήσει κανείς. Οπότε κάνοντας κάθε φορά μια συνεργασία με διαφορετικό καλλιτέχνη, γράφοντας τα τραγούδια ή κάνοντας αυτοσχεδιασμούς, όλα αυτά μου δώσανε μια χαρά πολύ μεγάλη. Ταυτόχρονα οι συνεργασίες με βοήθησαν να γνωρίσω ανθρώπους που ήταν πολύ γοητευτικοί και ο καθένας άφηνε το στίγμα του. Αν προσθέσω και τα ταξίδια που κάναμε, ολοκληρώνεται η εικόνα.

Είστε ένα μουσικός πολύ γνωστός στην Ελλάδα, εδώ και χρόνια, με πολλές καλές δουλειές. Όμως για τους περισσότερους που αγάπησαν την πορεία σας, ξεχωρίζουμε την μεγάλη επιτυχία σας με τον δίσκο “Ο Άθως ο

εμός”. Θα μπορούσατε, έτσι για την ιστορία να μας διηγηθείτε την αρχή της έμπνευσης

Συνέβη το 1991 κατόπιν μιας συζήτησης με ένα μοναχό, ο οποίος μου έδωσε την ιδέα. Στη συνέχεια διαλέξαμε ποιήματα, είδαμε πως έχουν γραφτεί πολλά για το άγιο Όρος και πάνω σε αυτά τα ποιήματα φτιάχτηκε ένας διπλός δίσκος βινυλίου. Εκείνο τον καιρό ήμουν και προσκυνητής στο Άγιο Όρος, είχα δηλαδή την εμπειρία του τόπου, πράγμα που με βοήθησε πολύ. Οπότε μαζί φτιάξαμε μια ατμόσφαιρα θρησκευτική μεν αλλά και προσωπική γιατί όπως και ο τίτλος λέει “Άθως ο εμός” είναι πως βλέπουμε το Όρος και εμείς οι προσκυνητές, όχι μόνο οι μοναχοί.

Υπάρχει κίνδυνος στον παραδοσιακό μουσικό δημιουργό να πέσει στην παγίδα μιας στείρας αναπαραγωγής παλαιών μουσικών μοτίβων;

Η μουσική όταν μιμείται, όταν αντιγράφει δημιουργεί πρόβλημα στην παράδοση. Ακολουθούμε την παράδοση αλλά πρέπει να προσθέτουμε εκεί τη δική μας προσωπικότητα, τη δική μας μουσική και εμπειρία για να πλουτίζει η παράδοση και να ανανεώνεται. Όταν μόνο αντιγράφεις και μάλιστα αντιγράφεις με ακρίβεια τότε αρχίζει να γίνεται σαν τις φωτοτυπίες που λίγο λίγο χάνουν τη ζωντάνια τους. Εντωμεταξύ αρχίζουν και οι κακές εκτελέσεις και την παράδοση που είναι τόσο σημαντική και λάμπει μουσικά, αν την πάρει κάποιος και την κάνει λίγο σκυλάδικο αμέσως θα χάσει την ουσία της. Το προσωπικό γούστο παίζει πολύ μεγάλο ρόλο στο πως θα παίξεις. Κάθε καλλιτέχνης αποδίδει διαφορετικά.

Πως εκλαμβάνετε την αποδοχή του χαρίσματός σας από τους ανθρώπους που χαίρονται την μουσική σας;

Νιώθω χαρά μεγάλη και ευγνωμοσύνη γι’ αυτή την επαφή, που είναι ένα μεγάλο κέρδος ψυχικό και πολιτιστικό. Βέβαια νιώθω και την ευθύνη για την συνέχιση του έργου. Αυτό που έγινε ήταν ζωντανό, ήταν δώρο για τη ψυχή.

Μετά ακολούθησε το “Δωδεκάορτο” ένα σχετικό CD το οποίο φτιάξαμε μαζί με τον Μάξιμο Γραικό. Ήταν 12 τραγούδια αφιερωμένα στις 12 εορτές του Κυρίου. Εμπνευστήκαμε από την κάθε γιορτή. Στο “δωδεκάορτο” τραγούδησαν αρκετοί συντελεστές, πολλοί μουσικοί και βγήκε ένα πολύ καλό αποτέλεσμα. Ήταν μια δεύτερη προσπάθεια μαζί με τον “Άθω τον εμό” που είχε πνευματικό περιεχόμενο.

Συντελείται κάποια πνευματική αλλά και καλλιτεχνική ωρίμανση μέσα από την συμμετοχή στο Εκκλησιαστικό περιβάλλον για εσάς αλλά και όσους χαίρονται αυτού του είδους την δημιουργία;

Η αγάπη μου για το συγκεκριμένο χώρο είναι πάρα πολύ μεγάλη, οπότε το να

γράφω επί του συγκεκριμένου μου δίνει μια τεράστια χαρά και καταλαβαίνω πως αφού χαίρομαι εγώ, χαίρεται και άλλος κόσμος μαζί μου που έχει την ίδια γραμμή. Από την άλλη όμως πρέπει να πω το ότι να γράφεις για ένα συγκεκριμένο σκοπό και για να τον υπηρετήσεις πάλι χωρίς την χαρά της ζωής από κάτω νομίζω πως τελικά δεν ωφελεί. Δηλαδή αν το έκανα για λόγους ιδεολογικούς αυτό νομίζω ότι δεν θα ήταν καλό.

Βγάλαμε γενικά πολλά CD με θέμα πάντα την παράδοση αλλά και τραγούδια δικά μου με φίλους ποιητές. Έχω συνολικά περίπου 25 δουλειές που έκανα αλλά ο "Άθως ο εμός", το "δωδεκάορτο" και η νέα μου δουλειά είναι μια τριλογία ξεχωριστή για μένα.

Το τόλμημα και οι δυσκολίες λόγω της ιδιαίτερης γλώσσας

Ο σπόρος που έπεσε στο καλό χώμα, βλάστησε και άνθησε μια νέα δουλειά, το τελευταίο σας CD με τον εμπνευσμένο τίτλο που προϊδεάζει τον ακροατή "Ωδή Μωυσέως". Μιλήστε μας γι' αυτή την μουσική ιστορία.

Την ωδή αυτή την γνωρίζουμε από τους ειρμούς του όρθρου. Είναι ένας εκκλησιαστικός τίτλος αλλά εδώ εννοούμε τον πατέρα Μωυσή τον αγιορείτη ο οποίος υπήρξε λόγιος του αγίου Όρους μοναχός. Αφιέρωσε τη ζωή του στη συγγραφή, σε ταξίδια και σε ομιλίες αλλά και σε ποίηση η οποία είναι πολύ συγκινητική καθώς περιγράφει σκηνές και εμπειρίες πνευματικές από το άγιο Όρος. Όταν κανείς έχει την ίδια εμπειρία και έχει ζήσει στον τόπο και τον τρόπο με αυτούς τους ανθρώπους, γίνονται πολύ οικεία αυτά τα ποιήματα.

Τα μαζέψαμε, τα μελοποιήσαμε και βγήκε αυτό το CD. Υπάρχουν επίσης δύο ποιήματα στο τέλος των περιεχομένων. Το "περί αγάπης" και "ερωτικά προς Ιησού" που είναι δύο τραγούδια πάνω σε ποιήματα του αγίου Ιωσήφ του Ησυχαστή. Τα ποιήματα αυτά είναι πολύ δυνατά και περιέχουν πολύ αγάπη όπως φαίνεται και από τους τίτλους.

Σας δημιουργήθηκε κάποιο δέος για το ριψοκίνδυνο τόλμημα της μελοποίησης αυτών των κειμένων, ενός αγίου και ενός λογίου χαρισματικού μοναχού και μάλιστα σε γλώσσα που δεν είναι η καθομιλουμένη;

Οπωσδήποτε. Ωστόσο όταν διαβάζω την ποίηση αυτή νιώθω κάτι πολύ δυνατό μέσα μου και ταυτόχρονα υπάρχει η ειδοποίηση ότι θα την μελοποιήσω. Οπότε διαβάζω τα ποιήματα, τα ζω και τα μαθαίνω και μετά κάποια στιγμή αναπόφευκτα θα τα μελοποιήσω. Υπήρχε μια δυσκολία στην μελοποίηση γιατί η γλώσσα του αγίου Ιωσήφ ήταν λίγο καθαρεύουσα οπότε ακούγεται κάπως άβολα στο σημερινό

αυτί, αλλά προσπάθησα μουσικά να αγκαλιάσω τις πιο δύσκολες λέξεις με έναν άλλο τρόπο.

Να αναφερθούμε στους συντελεστές;

Για δεύτερη φορά συνεργάζομαι με τον Μανώλη τον Μητσιά, παλιό τραγουδιστή, την Σοφία την Παπάζογλου, τον Δημήτρη τον Μπάση, τη Φωτεινή Δάρα και με την Καίτη την Κουλιά και τραγουδάω και εγώ 2 τραγούδια.

Σοφία Χατζή – δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΛΗΘΕΙΑ, 16.09.2020

Ο Χρίστος Τσιαμούλης